

żałować, że z tej innowacji nie skorzystał Lehmann. Wprawdzie niektóre pozycje byłyby się tutaj powtarzały, ale można było też udostępnić sporo pozycji całkiem nowych.

Mimo że obie bibliografie podają tylko suche tytuły książkowe, to jednak wyczytać z nich można wiele treści pozabibliograficznej. Z bibliografii Wjacławka widoczny jest ogromny wkład samych Serbów w rozwój swego życia kulturalnego, w poznanie i opis swej przeszłości. W bibliografii dolno-łużyckiej udział samych Łużyczan występuje o wiele słabiej. Mniej tu nazwisk badaczy łużyckich, a jeszcze mniej tytułów spisanych w języku rodzimym. Tłumaczy się to tym, że w latach ucisku hitlerowskiego nie mieli oni warunków do swobodnej pracy naukowej. Z drugiej strony sami Łużycanie byli zmuszeni do wypowiedzania się przeważnie w języku niemieckim. Wjacławek, który choć już nie dożył samego wydania książki, opracował swój przedmiot ze znacznie większym oddaniem i miłością, kładąc szczególny nacisk na zarejestrowanie dorobku rodzimych autorów, nawet gdyby to były artykuły podrzędnego nieraz znaczenia. Bibliografia dolno-łużycka, choć równie starannie wykonana, robi wrażenie urzędowego wykazu druków. We wstępie do tej bibliografii przemilczano zupełnie fakt podstawowych zmian w życiu społecznym i kulturalnym tej dzielnicy po roku 1945 oraz fakt znacznego ożywienia się twórczości kulturalnej rodzimej ludności słowiańskiej. Bibliografia Wjacławka, choć stawia sobie za cel podanie bibliografii dotyczącej głównie życia Serbo-Łużyczan, to jednak w pełnej mierze uwzględnia udział ludności niemieckiej i tym samym staje się informatorem bibliograficznym dla całego tego regionu. Natomiast bibliografia Lehmana zamknęła się ściśle w granicach regionu, mało uwytłumiając życie ludności łużyckiej.

Charakterystyczny zwłaszcza jest stosunek obu autorów do literatury słowiańskiej, zajmującej się z zewnątrz dziejami Serbo-Łużyczan. Wjacławek tłumaczy się we wstępie, że nie zdołał w pełni uwzględnić wszystkich opublikowanych pozycji, gdyż w dużej mierze stanęły temu na przeszkodzie względy natury technicznej (słaby dopływ tej literatury z zagranicy, trudności nawiązania kontaktu z bibliotekami, niedojście do skutku wyjazdu do krajów słowiańskich po wojnie itp.). Mimo to przeglądając bibliografię na każdym kroku napotykamy pozycje badaczy polskich lub czeskich. Widoczne są duże luki, ale podstawowe pozycje zostały na ogół przytoczone; uwzględnione zostały również w dużym stopniu publikacje po r. 1945, zwłaszcza polskie. Tej dążności do cytowania literatury pozaniemieckiej nie znajdujemy u R. Lehmana. Jest to rzecz tym dziwniejsza, że nie uwzględnia on też publikacji słowiańskich i niesłowiańskich sprzed r. 1945. Bibliografia jego w gruncie rzeczy jest tedy rejestracją dorobku lokalnych uczonych niemieckich, ze słabym już uwzględnieniem prac ogólniejszych.

W tych warunkach przed Serbskim Instytutem Ludoznawczym w Budziszynie stoi zadanie opracowania bibliografii przeszłości Łużyc dla całego tego obszaru, z uwzględnieniem ogólnego dorobku naukowego w tej dziedzinie. Oczywiście jest to zadanie na długi okres czasu i niekonieczne do zrealizowania w najbliższym czasie. Albowiem obecnie i na długie jeszcze lata obie omawiane tu pozycje mimo pewnych niedociągnięć merytorycznych i braku zgodności konstrukcyjnej będą służyły sławie na całym świecie. Za opracowanie tych dzieł tak zmarłemu Jakubowi Wjacławkowi, jak sędziwemu i zasłużonemu Rudolfowi Lehmannowi należy się wdzięczna pamięć.

Gerard Labuda

WYDAWNICTWA STATYSTYCZNE NRD

Od 11 lat wychodzi w Berlinie w Sektorze Demokratycznym miesięcznik statystyczny pt. *Statistische Praxis* (Prak-

tyka Statystyczna). Jest to urzędowy organ Państwowego Centralnego Zarządu Statystyki przy Państwowej Komisji Pla-

¹⁰ Przegląd Zachodni

nowania Rządu Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

Zeszyty te mają format dużej ósemki, treść drukowaną dwuszpaltowo, objętość każdego zeszytu wynosi ok. 16 stron. Półtwarda okładka wyzyskana jest dwustronnie na treść, wykresy i mapy. Na przykładzie jednego z ostatnich zeszytów, mianowicie z lutego br. pragnę omówić ten niezwykle interesujący i pożyteczny periodyk, który może służyć za cenny materiał wielu gałęziom nauki i gospodarki w Niemczech, a dla nas jest źródłem wiadomości o różnych dziedzinach życia gospodarczego w NRD, NRF, a nie rzadko i o dalszych państwach Europy i innych części świata. Mieszczą się tu nie tylko cyfry i zestawienia statystyczne, ale szereg krótkich artykułów informujących lub problemowych, a w streszczeniu nawet tłumaczenia z innych języków.

W wyżej wymienionym numerze na stronie okładowej poza spisem treści numeru znajdujemy przedstawiony za pomocą diagramów wzrost produkcji najważniejszych działów gospodarki ZSRR i perspektywy ich rozwoju, na stronie drugiej kronikę najważniejszych wydarzeń i zarządzeń NRD w dziedzinie gospodarczej i kulturalnej w miesiącu grudniu 1955. Jest to stała rubryka. Poza tym mieści się tu tabelka zużycia ziemi najważniejszych krajów Afryki, dalej wiadomości z NRF.

Pierwszy artykuł zeszytu omawia znaczenie i zadania zreorganizowanych regionalnych placówek Państwowego Centralnego Zarządu Statystyki. W r. 1950 nastąpiło ujednoczenie nomenklatury, kierunków i metod pracy wszystkich placówek statystycznych w terenie, co w dużym stopniu na skutek porównywalności cyfr przyczyniło się do usprawnienia i udoskonalenia wykonywania planów gospodarczych.

Kolejny artykułik przedstawia konieczność szybkiej dalszej mechanizacji prac administracyjnych, przez masowe zastosowanie maszyn biurowych wszelkiego typu (Kurt Dessau).

Z pewnymi skrótami podano w tłumaczeniu artykuł A. Konsona z rosyjskiego czasopisma statystycznego *Wiestnik sta-*

tistiki [1955/5], dotyczący analizy osiągnięć ekonomicznych przy użyciu nowej techniki. Autor próbuje za pomocą wzorów matematycznych obliczyć stan zużycia technicznego maszyn rolniczych, obliczyć również procent utraty zaufania użytkownika do maszyny na skutek stałego, szybkiego postępu techniki, dając możliwość reprodukcji wartości maszyn, normy amortyzacji, obliczenie trwałości używania maszyny itp.

Dalszy artykuł ma na celu wymianę doświadczeń planowania gospodarczego na przykładzie bilansowania stanu bydła i produkcji zwierzęcej w okręgu Gera. Zmiany metod planowania w gospodarce rolnej i w handlu położyły punkt ciężkości szeregu zarządzeń o zaopatrzeniu na okręgi i powiaty. Podniosły tym samym wagę bilansów rolniczych dla tych jednostek administracyjnych. Okręg Gera poczynił w tym zakresie doświadczenia i przedstawia je do dyskusji innym okręgom.

W tym samym zeszycie znajdujemy również opis i ocenę niektórych pozycji bibliograficznych statystycznych, wreszcie opis metod opracowania wskaźników statystycznych.

Wewnątrz numeru znajdują się (na nieco twardszym papierze) tabele statystyczne, wykresy i diagramy, podające wzrost produkcji najważniejszych surowców i fabrykatów NRD od 1936—1955 r., inwestycje w minionej 5-lacie, ruch naturalny ludności od 1950—54 r., rozwój handlu spółdzielczego, perspektywy planu szóstej 5-latki. Na tylnej okładce podano tabelę przebiegu pogody w grudniu 1955 r. i mapę gęstości zaludnienia całych Niemiec w r. 1953.

Jak wynika z przeglądu treści numeru *Statistische Praxis*, w miesięczniku tym chodzi nie tylko o informowanie społeczeństwa o danych statystycznych z NRD, czy innych państw, lecz również o wymianę poglądów na temat doskonalenia metod statystycznych i rozwoju statystyki jako nauki, znajdującej coraz szersze zastosowanie w planowej gospodarce socjalistycznej. Na tym też polega wartość omawianego miesięcznika.

Wydawnictwem, opartym prawie w całości na wyżej wymienionym miesięczniku, jest nieduża książka Alberta Kindelbergera pt. *Zahlen zeigen den Aufstieg der Deutschen Demokratischen Republik*, wydana w Berlinie w 1955 r. Autor pokazuje w przeszło 70 tabelach, 40 wykresach i diagramach oraz w interesująco i popularnie ujętej treści wzrost wszystkich dziedzin życia gospodarczego i kulturalnego Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

Po wstępnym rozdziale o roli i znaczeniu statystyki w NRD, do której przywiązuje się coraz większą wagę, autor omawia następujące zagadnienia w czterech kolejnych rozdziałach:

A. Socjalno-ekonomiczna przebudowa gospodarki — założeniem rozwoju NRD.

B. Dziesięć lat stałego wzrostu produkcji.

C. Niemiecki handel zewnętrzny.

D. Dziesięć lat stałego wzrostu stopy życiowej.

Dodatkowe trzy rozdziały nie są ściśle związane z główną częścią książki. Omawiają one organizację prac statystycznych, nieścisłości statystyki burżuazyjnej, obszar i ludność państw bloku demokratycznego i bloku kapitalistycznego oraz najważniejsze dane o ich rozwoju w ostatnich latach.

Na początku władzy ludowej w NRD zniesione zostały w przemyśle monopole, a junkrzy wywłaszczeni z majątków ziemskich. Gospodarkę przebudowano na zasadach ekonomiki socjalistycznej. Sektor socjalistyczny jest też podstawą w życiu gospodarczym i państwowym NRD. Obok tego istnieją jeszcze resztki sektora kapitalistycznego i wreszcie sektor drobnych właścicieli i rzemieślników. W produkcji przemysłowej i rzemieślniczej oraz w handlu góruje sektor socjalistyczny, w rolnictwie przeważa gospodarka drobnych i średnich majątków chłopskich. Interesujące są cyfry dotyczące przemian ustroju rolnego. Drogą reformy rolnej zniesiono całkowicie wielkie junkierskie posiadłości ziemskie, zmniejszono też wybitnie ilość karłowatych gospodarstw, wszystko na korzyść gospodarstw śred-

nich. Za tym szło podniesienie mechanizacji upraw i zwiększenie wydajności. Z roku na rok rozwijają się też coraz bardziej spółdzielnie produkcyjne. Największa ich ilość skupia się w południowej części NRD (Leipzig, Halle).

W całości produkcji społecznej NRD w r. 1954 r. przypadało: na przemysł 60%, na rzemiosło (bez budownictwa) 7%, na produkcję rolną i leśną 13%, na budownictwo 6%, na komunikację 4%, na handel 10%. Rozwój produkcji w stosunku do lat poprzednich jest duży. Przemysł skupia się przede wszystkim w Berlinie i w części południowej kraju, gdzie znajduje się większość bogactw mineralnych, w części północnej przeważa rolnictwo i gospodarka leśna.

Powyższe zagadnienia przedstawione są jasno i plastycznie, treść i tabele statystyczne uzupełnione są mapkami i diagramami, zjawiska z dziedziny gospodarki rolnej poprzedzone mapkami klimatycznymi i mapką glebową, przemysł — mapką bogactw mineralnych.

Obrót handlowy NRD z zagranicą na przestrzeni ostatnich lat wzrósł ogromnie. Ilustrują to choćby ogólne cyfry. Mianowicie jeśli przyjmiemy obrót handlu w r. 1948 za 100, to w następnym roku, 1949, wyniósł on 174,7, a w r. 1954 wzrósł do 561,1, czyli na przestrzeni 6 lat o 560%. Świadczy to o ogromnie szybkim rozwoju gospodarczym NRD. Należy przy tym zaznaczyć, że obrót z krajami demokracji ludowej wzrastał o wiele szybciej niż z krajami kapitalistycznymi.

Na podstawach tak rozwijającej się gospodarki mogła w tym okresie podnieść się wybitnie stopa życiowa ludności NRD. Problem ten autor ilustruje szeregiem cyfr i wykresów, obrazujących osiągnięcia życia gospodarczego, socjalnego i kulturalnego. Standard życiowy ludności NRD porównuje ze standardem NRF, wypada to na korzyść ludności NRD.

Książka, bogata w treść, jasno i plastycznie ujęta, stanowi pożyteczną popularną pozycję literatury o gospodarce NRD za ostatnie dziesięciolecie.

Stanisława Zajchowska